

سه روتار

سیاسهت له ئیسلامدا بریتی نی یه له مملانی کردن له گهل کاربه دهستان له سه ر کورسی حوکم و دهسه لات

سه رنوسه ر: م/ عبداللطیف أحمد مصطفی
نیمام و خه طیبی مزگه وتی گه و ره ی چوارقورنه

وه ها که پیچه وانه ی شه ریه تی دانه ری
ئه رزو ئاسمان نه بیئت.

وه مه رج نی یه هه موو ئه و یاسایانه ی
که گهل و ولاتی پی به ریوه ده بری ئایهت
و حه دیسیان له سه ر هاتبی، به لکو دروسته
به گویره ی پیداو یستی هکانی سه رده م
یاسای به ریوه بردن دابنریت که له
خزمه تی گهل و ولاتدا بیئت، به لام
به مه رجیک دژی یاساکانی خوا نه بن.

بو نمونه: زوریک له یاساکانی هاتوچو
ورپگاو بان (مرور) و شاره وانی و ئاو
و کاره باو ... هتد پیوستن بو
به ریوه چونی ژیان به باشی، وه ئه گه ر ئه م
یاسایانه پی شیل بکرین ئه وه ئاژاوه و
ئاشوب ده که ویتته نیوان خه لکی، وه ژیان
تیک ده چیت له چه ند لایه که وه.

وه هه رچه نده ئه م جو ره یاسایانه
له سه رده می پیغه مبه ر ﷺ نه بوون، به لام
پیچه وانه ش نین له گهل سیاسه ته که ی
پیغه مبه ر ﷺ، چونکه ئیسلام بو ئه وه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على
نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين .

سیاسهت وشه یه کی عه ره بی یه،
وه مانا که ی بریتی ه له: به ریوه بردنی
کاروبار وه لسان به چاککردنی، واته:
(تدبیر الامور والقیام باصلاحها).

وه لای سیاسهت مه دارانی ئه مپرو
سیاسهت بریتی یه له: (به ریوه بردنی
کاروباری ده ولت)^(۱).

وه له روانگه ویدی ئیسلامیشه وه
بریتی یه له: (رعاية شؤون الأمة في الداخل
والخارج بما لا يخالف الشريعة الإسلامية)^(۲).

واته: چاودیری کردن و سه ر په رشتی
کردن و به ریوه بردنی کاروباری گهل و
ولات له ناوه وه و ده ره وه، به ریوه بردنی کی

(۱) پروانه: (مبادئ علم السياسية ص ۱۵، وه: قاموس
المصطلحات السياسية: ص ۲۶۷).

(۲) پروانه: (السياسة الشرعية في إصلاح الراعي والرعية).

به لأم نه گهر ياسا دانراوه که ته شرعی بوو نه ک ئیداری، وه پیچه وانهی شه رعی خوا بوو، نه وه رهت ده کریتته وه و دروست نی وه زیان به خشه وه له به رژه وه ندی خه لکیدا نی وه، وه بیگومان شه رعی خوا له به رژه وه ندی خه لکدایه له هه موو کات و شوینیک، چونکه نه وه خوییه که مرؤف و هه موو بوونه وه ری دروست کردووه زور به ته واوی و له باری وجوانی و ورده کاری وه بی نه وه ی عه بییک هه بیته له دروستکردنی بوونه وه ردا، هه ره نه ویش یاسای ژیان و به ریوه چوونی بوواناوه، چونکه هه موو کات دروستکاری ئامیریک هه ره خوی که ته لوکی بووانه نیته؛ چونکه دروستکاری ئامیره که خوی ده زانیت چی دروست کردووه و چوینیش به ریوه ده چیت، وه خوی په روه ردگاریش خوی ده زانی چی دروست کردووه و چ یاسایه کیش ده شیت له گه ل نه م بوونه وه ره ی خویدا. وه مه عقول نی وه - بو نمونه - یابان ئامیریکمان بو دروست بکات زور به وردی و نه ندازه یی، وه ئیمهش بلین خومان که ته لوکی بو دانه نیین، چونکه زور ورده کاری هه یه ئیمه نایزانی و ههستی پی تاکه یین جا که رییمایی له دروست کاره که وه رنه گرین ئامیره که تیک دده یین، وه هه روه ها کومه له نه خو شیک - که دوا ی شیکردنه وه و پشکنینیکی زور ورد پزیشکه که لییان حالی ده بیته و

هاتووه که: (هه ر شتیک سود به خش و باش و پاک و دادپه روه ری بیت بو خه لک دابنریت، وه هه ر شتیکیش که زیان به خش و خراپ و پیس و سته م بیت له خه لک قه ده غه بکریت)، وه ک خوی گه وره فه رموویه تی:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ﴾ [النحل: ٩٠].

واته: خوی گه وره فه رمان ده کات به دادپه روه ریته ی و چاکه کردن و باش بوون، وه نه هی ده کات له به دره وشتی و خراپه و زولم و سته م.

که واته: هه ر یاسایه کی به ریوه بردن (القوانین الإدارية) که زولم و سته م و خراپه و به دره وشتی و زهره ر وزیانی تیدا نه بیته، نه وه ئیسلام پیی رازی وه فه رمانی له سه ریته ی باده قی قورئانیشی له سه ر نه هاتبیت.

وه هه ر که سی و ابزانیته که هه ر یاسایه ک له قورئان و هه دیسدا نه هاتبیت نه وه بی شه رعیه نه وه نه وه که سه خوی ناحالی و تینه گه یشتووه له ئیسلام و توندپه وه، وه ابن القیم له م باره یه وه فه رموویه تی: (ومن قال: لا سياسة إلا ما نطق به الشرع فغلط)^(٣).

(٣) بروهانه: (الطرق الحكمية: ص ٢١).

تیبینی یه‌کی گ‌رنگ:

به‌لام کاتیك كه ده‌لێن سیاسه‌تی ئیسلام ته‌واوه بۆ به‌رپه‌رده‌ی ئیسلامی ده‌گه‌ڕێت، ئه‌وه‌ی که له‌ قورئان و سوننه‌دا هاتوووه و پێشینه‌ چاکه‌کان په‌رپه‌ویان کردوووه، نه‌ک ئه‌وه‌ی که له‌ سیاسه‌ته‌ به‌ناو ئیسلامی یه‌ی که ئه‌مپه‌رۆ زۆریک له‌ گ‌روه‌ی حیزبی یه‌کان په‌رپه‌وی ده‌که‌ن، که له‌ راستیدا سیاسه‌تی ئیسلام نی‌یه‌ به‌لکه‌ سیاسه‌تیکی ته‌سکی توندی حیزبی یه‌، که مه‌به‌ستی گه‌وره‌ تیایدا مملانی کردنه‌ له‌ گه‌ڵ ده‌سه‌لاتداران له‌ سه‌ر کورسی حوکم و ده‌سه‌لات، وه‌ بۆ ئه‌م مه‌به‌سته‌ش چهنده‌ها شیوازو هۆکاری توندو ناشه‌ریان گرتۆته‌به‌ر، وه‌ک زنده‌رپه‌وی کردن له‌ به‌کافر دانان و هه‌ڵاڵ کردنی خوینی هه‌لک و شه‌ورش کردن و تیرۆر و تۆقاندن و ته‌قاندنه‌وه‌ و ویرانکاری، وه‌ به‌م کارانه‌یان گه‌وره‌ترین خزمه‌تیان به‌ کوفرو دوژمنانی دین گه‌یاندوووه نه‌ک به‌ ئیسلام و موسلمانان، به‌ره‌می سیاسه‌ته‌که‌یان و ویرانکاری و کاول کاری و کوشتارو خوی پێژی و ناشیرن کردنی ئیسلام و بوار ته‌سک کردنه‌وه‌یه‌ له‌ سه‌ر بانگه‌وازی ئیسلامی راسته‌قینه‌.

وه‌ خوای گه‌وره‌ به‌کورتی و پوختی له‌ دوو ئایه‌دا باسی سیاسه‌تی شه‌ری

نه‌ خۆشی یه‌که‌یان ده‌دۆزیته‌وه‌وه‌ چاره‌سه‌ری گونجاویشیان بۆ داده‌نیست - جا ئایا ده‌شیته‌ نه‌ خۆشه‌کان بلێن ئیمه‌ گوی ناده‌ینه‌ دکتۆر و خۆمان له‌ناو خۆماندا نه‌ خۆشی یه‌کانمان دیاری ده‌که‌ین و عیلاج بۆ یه‌کتری داده‌نیین؟! بیگومان ناگونجی، وه‌ هه‌ر کاتیکیش هه‌لکی وازبه‌هێن له‌ شه‌ریه‌تی خوا بۆ شه‌ریه‌تی خۆیان ئه‌وه‌ وه‌کو نه‌ خۆشه‌کانیان لێ دیت، که‌واته‌ شه‌ریه‌ته‌که‌ی خوا پێویسته‌ و گونجاوه‌ بۆ هه‌موو ئه‌وه‌ که‌س و شوین و سه‌رده‌مانه‌ی که‌ له‌ناو چوارچێوه‌ی زه‌وی و ئاسمانه‌که‌ی خوای گه‌وره‌دان، وه‌ هه‌ر که‌سیک که‌ بێ پێویست بوو له‌ خۆر و مانگ و زه‌وی و ئاسمان و باران و ئه‌وه‌ وایه‌ی که‌ خوا دایناوه‌، ئه‌وا ئه‌وه‌ کاته‌ ئه‌وه‌ که‌سه‌ بێ پێویست ده‌بیته‌ له‌ شه‌ره‌که‌ی خوایش، وه‌ هه‌ر کاتی که‌ زه‌وی و ئاسمان و خۆر کۆن بوون و نه‌ گونجاو بوون له‌ گه‌ڵ سه‌رده‌می پێشکه‌وتن، ئه‌وه‌ ئه‌وه‌ کاته‌ بۆیان هه‌یه‌ بلێن ئیسلام کۆنه‌ په‌رستی یه‌وه‌ بۆ ئه‌م سه‌رده‌مه‌ ناشیت، ئه‌وه‌ی که‌ تۆیش و بوونه‌وه‌ریشی دروست کردوووه به‌رپێکی هه‌ر ئه‌ویشه‌ شه‌ریه‌تی بۆ داناویت، جا که‌ له‌ خۆت نارازیت ئه‌وا له‌ شه‌ریه‌تیش نارازیه‌!! .

واته: ئەي ئيمانداران پيويسته له سه ره ئيويهش گويپرايه لي خواو گويپرايه لي پيغه مبهري ﷺ و كاربه دهسته كانتان بكن له هه موو فه رمانكي چا كه دا ئه گه رچي له قورئانيشدا نه هاتبيت، به لام به مه رجيك دژ به خواو پيغه مبهري ﷺ نه بيت و له به رژه وهندي گه ل و ولا تدا بيت.

وه هاو كاربان له گه لدا بكن له هه موو كاريكي خزمهت گوزاريدا، وه ئه گه ر كاربه دهسته كانيشتان خراب بوون يان به گوي ره ي سياسي ته شه رعي ولا تيان به رپوه نه برد، ئه وه به خراپه كه يان رازي مه بن و ئاموزگاربان بكن نه ك شوپشيان دژ بكن و فيتنه و ئازاوه و خوين پيژي بلاو بكنه وه، بو نمونه پيغه مبهري ﷺ فه رمويه تي:

(يَكُونُ بَعْدِي أُمَّةٌ لَا يَهْتَدُونَ بِهُدَايِي وَلَا يَسْتَنُونَ بِسُنَّتِي وَسَيَقُومُ فِيهِمْ رَجَالٌ قُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الشَّيَاطِينِ فِي جُثْمَانِ إِنْسٍ، قَالَ: قُلْتُ كَيْفَ أَصْنَعُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ أَدْرَكْتُ ذَلِكَ قَالَ تَسْمَعُ وَتَطِيعُ لِلْأَمِيرِ وَإِنْ ضُرِبَ ظَهْرُكَ وَأُخِذَ مَالُكَ فَاسْمَعْ وَأَطِعْ) (٤).

واته: له دواييدا كاربه دهستانيك دين به گوي ره ي سياسي ته شه رعي من به رپوه ناچن وشوين سوننه تي من ناكه ون، وه هي وه هايبان تيدا ده بيت كه دله كانبان

بو به رپوه بردن و چا ككردي كاروباري كاربه دهستان و گه له كانباني كردوه:

ئايه تي به كه م بو كاربه دهستان:
 ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾ [النساء: ٥٨].

واته: ئەي كاربه دهستان خواي په روه ردگار فه رمانتان پي ده كات كه ئه وه ئه مانه ته ي پيتان سپي دراوه بيگه يه نن به ئه هلي خو ي، وه كه سيك دابنين به وه زيرو يارمه تي ده رو ليپرسراو به سه ره خه لكي يه وه كه ئه هل وشياو بيت بو ئه م ئه ركه وه ئه ميندرو به توانا بيت، وه به دادپه روه ريش حوكم بكن له نيوان خه لكيدا و جياوازي مه كه ن له نيوان هه ژار و ده وله مه ندو بي ده سه لات و ده سه لاتدار و خزم و بيگانه دا، پيويسته ئيويه كاربه دهستان بو هه موو گه له كه تان وه ك باوكيك و ابن كه جياوازي ناكات له نيوان منداله كانيدا.

وه دواي ئه وه خواي په روه ردگار ئاموزگاري خه لكي ژي ر ده سه لاتي كاربه دهستان ده كات و سياسي ته يكي شه رعيش بو ئه وان داده نيت كه له سه ري برؤن به گوي ره ي ئه وه مامه له له گه ل كاربه دهسته كانبان بكن، ده فه رمويت:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾ [النساء: ٥٩].

(٤) (رواه مسلم عن حذيفة رضى الله عنه، وانظر: سلسلة الأحاديث الصحيحة: ٢٧٣٩).

بیت به خراپه کانیان و شوینیان بکه ویت. وه خوی گه وره فه رمویه تی:

﴿لَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا﴾
[النساء: ۶۰-۶۳].

واته: ئەهی محمد ﷺ نابینیت ئەوانه ی وایدیدیعا ده کەن که ئیماندارن به لام ده یانه ویت حوکم به طاغوت^(۷) بکهن نه که به شهرع! که وای پیویسته کافر بن به طاغوت نه که حوکمی پی بکهن ... وه کاتی که بانگیان بکهیت بو شهرعی خواو پیغه مبه ر ﷺ ئەوا ده بینیت مونا فیکه کان دوورده که ونه وه لیّت، ... ئەوانه خوی پهره ردگار ده زانیّت چ نیفاق و بی ئیمانی یه که له دلایندایه، به لام له گه ل ئەوه شدا تو وازیان لی بهینه و کی شه یان

وه که دلی شهیتانه کانه، به لام ته نها به لاشه و پوالهت مروفن، واته درنده و سته مکارو خیانه تکارن، به لام له گه ل ئەوه شدا گوپرایه لی کاربه ده ست بکه و دزایه تی مه که، ئە گه رچی لیشت بدات و مالیشت بخوات. چونکه دزایه تی کردنیان و شوورش کردن دزبان زبانی زیاتره له قازانج.

وه ههروه ها فه رمویه تی:
(مَنْ رَأَى مِنْ أَمِيرِهِ شَيْئًا يَكْرَهُهُ فَلْيَصْبِرْ عَلَيْهِ)^(۵).

واته: هه رکه سی خراپه له کاربه ده ست ببینیت با سه بر بگریت، نه که شوورش بکا دزبان.

وه ههروه ها فه رمویه تی:
(فَمَنْ كَرِهَ فَقَدْ بَرِيٍّ وَمَنْ أَنْكَرَ فَقَدْ سَلِمَ، وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَا نُقَاتِلُهُمْ؟ قَالَ: لَا مَا صَلَّوْا)^(۶).

واته: ئەو که سه ی له دلدا خراپه ی کاربه ده ستی پی ناخوش بیت و ئینکاری لیبکات و پازی نه بیت به خراپه کانیان ئەوه رزگاری بووه له گونا هو دوو پووپی، به لام تاوان له سه ر ئەو که سه یه که پازی

(۵) (صحيح الجامع الصغير: ۶۲۴۹).

(۶) (رواه مسلم عن أم سلمة رضي الله عنها)، وانظر: مشكاة المصابيح: (۱۰۸۳).

(۷) (طاغوت لیتره به مانای ئەو یاسا دانراوانه دیت که پیچه وانه ی شه ریه تن)!

به خویشی و موسلمانانیش، وه میژوش شاهیده له سهر ئه م راستییه، بۆنموونه: حه جاجی کوپری یوسفی ته قه فی که حاکمیکی خوین ریژی فاسقی خراب بوو له عیراق، وه یه کیك له کاربه دهسته کانی ژیر دهسه لاتی حه جاج که ناوی عبدالرحمن کوپری ئه شعه ت بوو که والی خوراسان بوو شوپرشیکی پیك هینا دژ به حه جاج، وه زیاتر له (٥٠٠) له زانایان و پیاوچاگان که وتنه شوین کوپری ئه شعه ت، به لام زانا به رزه کانی وه ک ئیبن سیرین و مطرف بن عبدالله بن شخیر و حه سه نی به صری نارهزا بوون به م شوپرش و ده رچونه له سهر حه جاج، وه حه سه نی به صری ده یفه رموو: (حه جاج سزای خوییه، وه سزای خوا لاناچیت له سهرتان به ده ست و بازوو و شه پکردن، به لکو له سهرتان پیویسته که بگه پینه وه لای خواو تۆبه بکه ن له تاوانه کانتان که بۆته هوی سزای خوا، وه خوی گه وره ده فه رمویت:

﴿وَلَقَدْ أَخَذْنَاَهُم بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَاؤُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ﴾ [المؤمنون: ٧٦].

واته: سزیمان بۆ ناردن بۆ ئه وهی که بگه پینه وه لای خواو بینه وه هوش خویمان به لام زه لیل نه بوون بۆ خواو لیی نه پارانه وه!

به لام شوپرش گیپران به قسه و نامۆزگاری زانا گه وره کانی وه ک حه سه نی

له گه ل دروست مه که^(٨)، به لکو نامۆزگاریان بکه به نهینی له نیوان خوت و خویندا، نه ک به ئاشکرا له کوپرو کوومه لگاو سهر مینبه ره کان، وه بیانترسیینه به سزای خوا ئه گه ر تۆبه نه که ن له حوکمی طاغوت^(٩).

ئه مه سیاسه تی شه رعیه له گه ل ئه و حاکمانه ی که نیفاق له دلایاندایه و حوکمیش به طاغوت ده که ن ئه گه ر مه به ستمان خوا بیته نه ک کورسی، وه ئه گه ر به قورئان و سوننه ت ئیش بکه ی نه ک به سیاسه تی حیزبی و برپاری نه فسی.

وه هه ر که سیکیش له م سیاسه ته شه رعیه یه لابدات ئه وه زه ره ر ده گه یه نیته

(٨) بپوانه ته فسیری: (جامع البيان) للطبري (٨ / ٥١٥) که له لیكدانه وهی ئایه ته که دا فه رمویه تی: (فدعهم فلا تعاقبهم فی ابدانهم و اجسامهم، ولكن عظم بتخويفك إياهم بأس الله أن یجل بهم، وعقوبته أن تزل بدارهم، و حذرهم من مکروه ما هم علیه من الشک فی أمر الله وأمر رسوله).

(٩) بپوانه ته فسیری: (تیسیر الکریم الرحمن) لابن سعدي- (١ / ١٨٤) که له لیكدانه وهی ئایه ته که دا، "وقل لهم فی أنفسهم قولاً بلیغاً" فه رمویه تی: ((أي: انصحهم سرّاً بینک و بینهم، فإنه أنجح لحصول المقصود، وبالغ فی زجرهم وقمعهم عمّاً كانوا علیه، و فی هذا دلیل علی أن مقترف المعاصي وإن أعرض عنه فإنه یصح سرّاً، و یبالغ فی وعظه بما یظن حصول المقصود به).

ئیسلامی، وه له م پیناوه دا که وتوونه ته ململانییه کی توند له گه ل کاربه دهستان و هه ولی لادانیان ددهن، وه زوربه ی ئه م وه سیلانه ده گرنه بهر که کاربه دهسته کان گرتویانه ته بهر بۆ حوکمپانی ئه گه رچی بی شه رعیش بیته! وه بی ناگان له بانگه وازی کردنی خه لکی بۆ ته نها خوا په رستی و شوین که وتنی سوننه ت، وه وه ک پیویست گرنگی ناده ن به به هشت و جه ه ننه می خه لک، به لکو کی شه ی گه وره یان کاربه ده ستانه .

وه به گویره ی ته رازوی عه قل و شه رعیش هه ردوو بۆچونه که ی پی شوو له میانرپه وی و پاسته ری لایان داوه به ره و لاریپی کورت په وی و زیده په وی، چونکه ئیسلام هه موو بواره کانی ژیان وه ک کۆمه لایه تی و ئابوری و پامیاری و به ریوه بردن - ریك ده خات، وه ئیسلام ته نها بریتی نی یه له :

- ۱- په یوه ندی نیوان خواو به نده، به لکو:
- ۲- په یوه ندی مرؤف به تاك و کۆمه لیش ریك ده خات، وه ئه و په یوه ندیه ش پیك هاتوو له سه ر بناغه ی راست گوئی و ده ست پاکی وئه مینداری و دادپه روه ری وچا که کاری وخیرخوازی ولی بوورده یی و نه رم و نیانی ورپه وشتی جوان و بی فیلی .
- ۳- وه په یوه ندی نیوان مرؤفه کان و کاربه ده ستانیش ریك ده خات به و

به صریان نه کرد، وه له ئه نجامیشدا هیچیان به هیچ نه کرد (فلا أقاموا دیناً ولا أبقوا دنیا)، وه دۆران و تیشکان و زوریان کورژان و زوریشیان به ند کران و هه ندیکیشیان رایان کرد، وه پوداوی تری له م جوړه ش زور دووباره بونه ته وه له میژودا، تا سه رده می ئه مپومان که له زوربه ی ولاتانی ئیسلامی ململانی له گه ل حکومت پرویداوه ئه نجامیش خوین پزانیکی زوری بی سود، به لکو بوونه هوی ناشیرین کردنی ئیسلام و نامۆ کردنی له ناو خه لکداو قه ده غه کرانی بانگه وازی ئیسلام و دیارده ی ئیسلامی، بپوانه ئه فغانستان به لکو بپوانه کوردستان چه ندان سال خوین ریژی دوایش بوون به ئه ندام له و په رله مان و حکومتی که پیشتی دانیشتن تیایدا به کوفر داده نرا! .

ئایا ئیسلام دین ودهوله ته یان

په یوه ندی به دوه وله ته وه نی یه و ته نها په یوه ندی نیوان خواو به نده کانیه تی؟! .

- ۱- هه ندی که س پییان وایه ئیسلام په یوه ندی به دوه وله ته وه نی یه و ته نها په یوه ندی به به رمال و مزگه و ته وه هه یه! .
- ۲- وه هه ندی که سی تر لایان وایه که ئیسلام دوه وله ته وه ئه گه ر دوه لته به ته واوی به گویره ی ئیسلام نه بوو ئه وه ئیسلامه تی نی یه، جا له بهر ئه وه هه ولی گه وره یان دامه زرانندی حکومتی کی

وه دواى ئهم پرون كردنه وه يه
 پرسياريك دیته پیش، که ئه مه یه:
 وه چهند نمونه یه که له سهر ئه مه:
 نمونه یه یه که م: (القصاص) واته:
 سزادانی تاوانبار به وینه ی تاوانه کی
 خوی، به مه رجیک تاوانیکی به دره وشتی
 نه بیته، بو نمونه که که سیکی بی تاوان
 بکوژیت به ناحق به ئیختیاری خوی،
 ئه وه له شه ریعتی ئیسلامدا پیویسته
 بکوژیته وه، وه ئه م توله سه ندنه وه یه
 به رژه وه ندی زوری تیدایه وه ی به رده وام
 بوونی ژیانى خه لکه له چهند
 رووانگه یه که وه: بو نمونه ئه گهر پیاوکوژ
 بزانی ده کوژیته وه و ته نها به به ندرکردن
 پرزگاری نابیت ئه وه وازده هیئیت له
 کوشتنی مرۆقه بی تاوانه کان له ترسی
 کوشتنه وه ی خوی. که واته: دوو که س
 ژیانیان دست ده که ویت به هوی یاسای
 توله سه ندنه وه وه (شریعة القصاص)
 یه که میان: ئه و که سه ی که خه ریک بوو
 بکوژیت، وه دوومیان ئه و که سه ی
 که خه ریک بوو بکوژیت.

وه زور جار ده بیستین له بری که سیک
 چهندان که سی بی تاوان له که س وکاری
 بکوژ (قاتل) ده کوژین، وه ئه وانیش
 جاریکی تر توله ده که نه وه بو کوژراوه
 بی تاوانه کانیان وه به مه فیتنه وه
 کوشتاریکی زور په یدا ده بیته به هوی
 پاپه ند نه بون به شه ریعتی توله ی

شيوه یه ی که به رژه وه ندی هه موو لایه کی
 تیدایه، دور له فیتنه و ئاشوب و ئاژاوه
 له سهر بناغه ی هاوکاری له سهر چاکه .

۴- وه په یوه ندی نیوان مرۆقه کان
 وگیانله به رانی ترو بوونه وه ریشی به گشتی
 تیدایه .

وه له وه ش زیاتر په روه ردگار
 فه رمویه تی:

﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ
 يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَلُكُمْ مَا فَرَطْنَا فِي
 الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ﴾
 [الأعام: ۳۸] .

واته: هیه گیانله به ریک نی یه که
 به سه ره زه ویدا ده پروت و هیه
 بالنده یه کیش نی یه که ده فریت به
 باله کانی له ئاسمان ئیلا گه لانیکن وه کو
 ئیوه له سه ره یاسای خوا ده پون، وه
 خوی گه وره له کتیبه که یدا هیه لایه ن و
 بواریکی ژیانى ئیهمال نه کردوه، وه
 له پاش مردنیش هه موو مرۆقه کانیش
 وگیان له به رانیش کو ده کرینه وه لای خوا
 بو دادگای دادپه روه ری.

وه نمونه ی زورمان هیه که تیایدا
 ده رده که ویت شه ریعته ته که ی خواو
 سیاسه تی ئیسلام گونجاوه بو هه موو کات
 و شوینیک، وه هوی راست به پیه چونی
 ژیانى خه لکی یه وه له به رژه وه ندی تا و
 کوومه لدا یه، نه که یاسا دانراوه دژ
 به یه که کانی مرۆقه دروست کراوه کان.

چون ده بی بېر دیریت له بری دزینی سی
هه زار دینار؟! . وه له م باره یه وه
شاعیر یکی نه فام وتویه تی:

يَدِ بِخَمْسِ مِئِينَ عَسَجَدَ وَدَيْتُ
مَا بِأَلْهَا قُطِعَتْ فِي رُبْعِ دِينَارٍ؟!

واته: چون ده ستیک خوینه که ی
(۵۰۰) مسقال زیر بیت، ده بېر دیریت له سهر
دزینی روبعه دینار یکی زیر که سی هه زار
دیناری نه مړو ده کات؟! . له وه لامدا
شاعیر یکی فهرمویه تی:

صِيَانَةُ الْعُضْوِ أَغْلَاهَا، وَأَرْحَصَهَا
حِمَايَةُ الْمَالِ فَافْهَمْ حِكْمَةَ الْبَارِي
واته: پاریزگاری کردن له ده سته که

نرخه که ی گران کردووه، واته بو نه وه ی
که س نه ویریت ده ست دریرتی بکات بو
برینی ده سستی که س، خوینی ده ست
برینی به ناحق گران کراوه .

به لام هو ی بی نرخی ده سستی دز
نه وه یه که مالی خه لکی بپاریزیریت، واته:
مروقی دز ده زانیت که نه گهر سی هه زار
بدزیت که چه ند که مه نه وه ده سستی
ده برن، نه و کاته ناویرتی که مترین مالی
خه لک بدزی .

به لام نه گهر پیچه وانه کرابایه وه،
واته: تاوه کو مالیکی زوری نه دزیا
ده سستی نه برابا، بو نمونه تاوه کو (۵۰۰)
مسقال نه دزیت ده سستی نه بری نه وه مالی
خه لک نه ده پاریزرا، وه دزی زور ده بوو،
چونکه دزه کان - بو نمونه - (۴۹۹) مسقال

عادلانه ی بیکه م و زیاد (القصاص)، وه
نه گهر له شه ریه تی خوا لمان نه دابا بو
یاسای مروف له م باره یه وه، وه تو له ی
عادلانه ی لیکرابایه وه نه ک به (به ند کردن)
وازی لی هیندرابا نه وه ته نها تاوان بار
تو له ی لی ده کرایه وه وه نه م هه موو
کوشتارو فیتنه و ناژاوه یه ش دروست
نه ده بوو . وه هه روه ها له بیریشمان
نه چیت که به ند کردن ی پیاو کوژان
گه وره ترین زیانه له کومه لگا چونکه
به ندینخانه بو ته قوتا بخانه یه ک بو
فیربوونی جو ره ها شیوازی کوشتن که
پیاو کوژه کان بو یه کتری باس ده که ن و
له یه کتری فیری ده بن! که واته ده رکه وت
که تو له (القصاص) کوشتن ناهیلیت، وه
ژیانی خه لک له تو له (القصاص) دایه، وه ک
په روه ردگار فهرمویه تی:

﴿وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ﴾ [البقرة: ۱۷۹].

نمونه ی دووم: (برینی ده سستی دز) له
شه ریه تی خوا دا پیویسته دز ده سستی
بېر دیریت له سهر دزینی شتیک که
نرخه که ی (۳۰,۰۰۰) سی هه زار دیناری
طبع بیت، به لام یاسای دان دراوی مروف
ده لیت: چون ده بیت ده ستیک بېر دیریت
که خوینه که ی له ئیسلامدا (۵۰۰) مسقال
زیر، واته که سیک به ناحق ده سستی
که سیک بېریت ده بیت خوینی بدات که
بریتی یه له (۵۰۰) مسقال زیر، جا ده لین
ده ستیک که ناوا به نرخ بیت له ئیسلامدا

وه ئه گهر هه مو ئه و پیاو كوژه
خوین پێژانهش بكوژنه وه كه به ناحهق
خوینی خه لکی ده پێژن، ئه وه كوشتن و
ئاژاوه كه م ده بیته وه .

به لام به داخه وه وازهینراوه له
شه رعی خوا، وه قانونی دژ به شه رعی
خوا نهیتوانی چاره سه ری ته واو دابین
بكات، وه به ره مه كه شی ئه وه یه كه
سه دان پێگرو چه ته و پیاو كوژ ده گیرین و
دوا ی ماوه یه كه به رده درین، بارودوخی
عیراق به تایبته باشورو ناوه پاستی
عیراق باشترین به لگه ی ئه م پاستی یه ن .

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد
وعلی آله وصحبه أجمعین.

=====
www.ba8.org
www.salafikurd.com
www.r-rast.com
1428 - 2007

ده دزن وه ده ستیشیان نابرد پیت .
كه واته: مالى خه لك ده دزیت ودزی
زۆر ده بیته، كه واته: بۆ ئه وه ی دزی
نه مینیت و كه س كه مترین مالى كه س
نه دزیت ئه وه له سه ر (٣٠,٠٠٠) ده ست
ده برد پیت، وه بۆ ئه وه ی ده ستی پاك و
ئه مینیش بپاریزیت وه كه س ده ست
دریژی نه كاته سه ر، ئه وه خوینه كه ی
گران كراوه .

وه هه روه ها وه لامیكى تری شاعیره
نه فامه كه ش دراوه ته وه به م دیره شعره:
عزُّ الأمانة أغلاها، وأرخصها
ذلُّ الخيانة، فافهم حكمة الباري
واته: عیززه تی ده ست پاکی و
ئه مینی، نرخى خوینی ئه و ده ستی گران
كردووه، وه خیانهت و ناپاکی
ده سته كه ش بى نرخى كردووه .

به لام ئه مپۆ چونكه شه رعی خوا
به ته واوی حوكمی پى ناكری ده بینین دزی
زۆر بووه، وه قوتابخانه ی دزیش كه
به ندیخانه كانن به رده وام دزی مۆدیرن و
شاره زا به هه موو شیوازه كانی دزی
ته خه رروج پى ده كات، وه ئه گهر دزیک
بى ده سه لات بیت یان لیپرسراویك ده ستی
به پیت له پیش چاوی خه لکی، ئه وه
ده بیته عیبهت و په ند بۆ هه موو ئه وانه ی
كه نه ته ی دزییان هه یه و لیپرسراویتی
به كارد هینن بۆ دزینی مالى گهل
ومیللهت ! .